

Beeckesteyn, geteekend door Michael en gegraveert door Philips

Jan Holwerda

De plattegrond van Beeckestijn, getekend door Michael en gegraveerd door Philips, wordt in alle publicaties over de Nederlandse tuingeschiedenis naar voren gebracht en vaak ook afgebeeld.¹ Daarnaast bestaan er diepgaande analyses van de plattegrond door onder andere Oldenburger-Ebbers, Albers en Tromp.² En dan nogmaals een artikel over deze plattegrond? Valt er nog iets nieuws te brengen? Ja, toch wel.

De gravure is ondertekend met *Gemeeten Geteekend en in dese Stand gebracht, door den Architect, J.G. Michael, 1772 en in koper gegraveert, door C. Philips Jacobsz. in Amsterdam 1772*. Het jaartal 1772 is dan ook in alle publicaties overgenomen. Echter, uit een advertentie komt naar voren dat de gravure gebaseerd is op een tekening vervaardigd in 1770. Dezelfde en latere advertenties geven verder onder andere weer hetgeen afgebeeld zou worden, de prijs die betaald diende te worden en de publiciteit die er aan gegeven werd.³

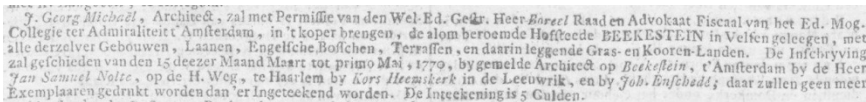
1770

In de *Oprechte Haerlemse courant* van 6 maart 1770 is de volgende advertentie te vinden:

J. Georg Michaël, Architect, zal met permissie van den Wel-Ed. Gestr. Heer Boreel Raad en Advokaat Fiscaal van het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, in 't koper brengen, de alom beroemde Hofstede Beekestein in Velsen geleegeen, met alle derzelve gebouwen, laanen, Engelsche bosschen, terrassen, en daarin leggende gras- en kooren-landen. De inschrijving zal geschieden van den 15 deezer maand Maart tot primo Mai, 1770, by gemelde Architect op Beekestein, te Amsterdam by de Heer Jan Samuel Nolte op de H. Weg, te Haarlem by Kors Heemskerk in de Leeuwrik, en by Joh. Enschedé; daar

zullen geen meer exemplaren gedrukt worden dan er ingeteekend worden. De intekening is 5 gulden.

Opvallend is het jaar 1770 en niet 1772, maar ook de duiding *Engelsche bosschen* en al helemaal het gebruik van het woord *koorenlanden*. Dit laatste roept direct beelden op van een *ferme orneé*.

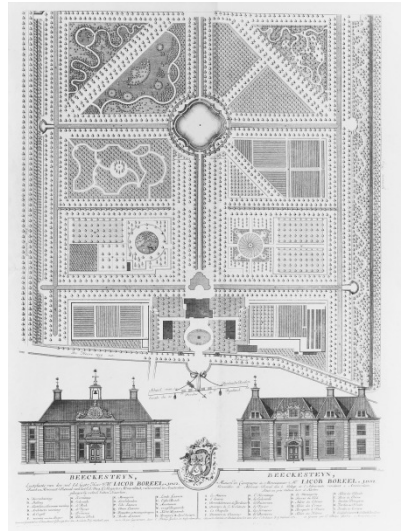
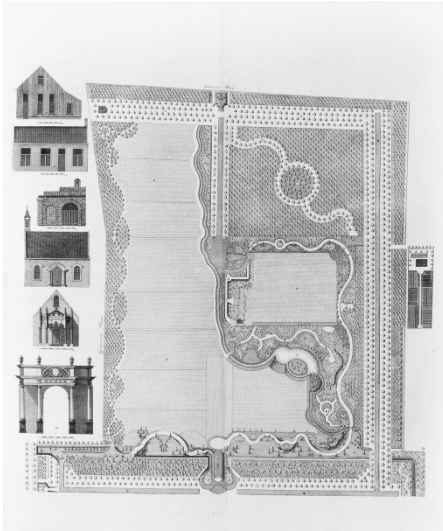
Afb. 1. Oprechte Haerlemse courant van 6 maart 1770.

Advertenties van half maart en in april 1770 noemen nog meer personen waar ingeschreven kan worden: bij de architect zelf en in Amsterdam, Haarlem, Den Haag, Utrecht en Rotterdam.⁴

Op 3 mei 1770 wordt gemeld dat de *teekening van de Lustplaats Beekesteyn thans in gereedheid is (vervaardigt door den Architect J.G. Michael)* en te zien is *op gemelde plaats [Beekesteyn]* en vervolgens te zien is in Den Haag, Haarlem en tot slot bij *Konst-Graveerder, Konst- en Boekhandelaar C. Philips Jacobsz., te Amsterdam*. Men kan nog steeds intekenen; voor *f 5,-* en *na den eersten Juny 1770 voor f 8,-*.⁵

1771

Vervolgens blijft het stil, tot in juni 1771 een advertentie wordt geplaatst waarin het verschijnen van een *bouwkundige afbeelding* van de in 1770 gebouwde Muiderpoort te Amsterdam wordt aangekondigd.⁶ Haast tussen neus en lippen door en mogelijk met enige schaamte vanwege de vertraging, meldt de advertentie ook nog: *insgelyks zal ook spoedig by denzelven [den Boek- en Konsthandelaar C. Philips Jz.] uitgegeven worden, de Lustplaats Beekestyn in twee blaaden*.

Afb. 2 Beeckesteyn, in 2 bladen.

1772

Het 'spoedig' in de advertentie uit 1771 blijkt betrekkelijk. Na bijna weer een jaar is de gravure eindelijk gereed, in april 1772.⁷ *De heeren welke op dezelve ingeteekend hebben [worden] verzogt, hunne exemplaren te doen afhaalen bij de architect, in Amsterdam, Haarlem of Den Haag. Uit vermits er een zeer klein getal goede drukken overig zyn, worden de liefhebbers dezelve aangeboden per stuk , à f 7,-, valt af te leiden dat er meer exemplaren zijn afgedrukt dan het aantal inschrijvingen bedroeg.*

Tot slot

Op grond van de advertenties is de conclusie dat de plattegrond van Beekesteyn in 1770 werd vervaardigd door de architect Johann Georg Michael (1738-1800) en de gravure in 1772 door Caspar Philips Jacobsz (1732-1789). Toch valt op de gravure te lezen: *Gemeeten Geteekend en in dese Stand gebragt, door den Architect, J.G. Michael, 1772.* Is de oorspronkelijke tekening na 1770 nog aangepast? Denkbaar als er gedetailleerd naar de *korenlanden* op de tekening wordt gekeken. Het ten opzichte van de middenas links gelegen grote korenveld

en het aansluitende kleinere rechts gelegen korenveld hebben een horizontale stippellijn vulling. Het rechthoekige perceel korenveld op de middenas kent een verticale stippellijn vulling. Alsof hier een eerder invulling later is 'afgeplakt'.⁸ Misschien een correctie, naar aanleiding van een latere wijziging? Mogelijk omdat na 1770 alsnog een deel van een laan op de middenas is verwijderd? Of is het alleen maar een teken technische truc om de middenas in ieder geval op papier te benadrukken?

Of is het simpelweg dat Philips de vertraging verdoezelde door 1772 in plaats van 1770 als opmetingsjaar te vermelden?

Noten

---

¹ De naam Beeckestijn wordt in dit artikel bewust op verschillende manieren geschreven: Beeckestijn als huidige schrijfwijze; de overige vormen zijn die als in de aangehaalde bronnen.

² Carla S. Oldenburger-Ebbers, De Cascade-methode als waardestelling voor historisch groen. Case-study: Het 'ideale' Beeckestijn, in: G.W. van Herwaarden (red. e.a.), *Buitenplaatsen*, Zwolle/Zeist 1998, p. 60-72; Lucia Albers, Beeckestijn revisited, in Arinda van der Does en Jan Holwerda (red.), *Tuingeschiedenis in Nederland. Veelzijdig erfgoed in 't groen*, Utrecht 2009, p. 97-103; Heimerick M.J. Tromp, *De Nederlandse Landschapsstijl in de Achttiende Eeuw*, Leiden 2012, p. 215-221.

³ Auteur vond 11 advertenties.

⁴ *Oprechte Haerlemse courant*, 6 en 15 maart en 7, 14 en 19 april 1770.

⁵ *Oprechte Haerlemse courant*, 3 mei 1770. Op 10 mei 1770 volgt een advertentie waarin wordt aangegeven dat de tekening in Haarlem is te zien en vervolgens in Amsterdam. *Oprechte Haerlemse courant*, 10 mei 1770.

⁶ *Amsterdamse courant*, 22 juni 1771.

⁷ *Oprechte Haerlemse courant*, 23 en 28 april en 5 mei 1772.

⁸ L.H. Albers en P. Doeve, *Landgoed Beeckestijn. Openluchtmuseum van de achttiende eeuwse tuin* deel 1, Utrecht/Vreeland 2009, p. 28.